

ВОЛОХОВА Людмила Федорівна
канд. екон. наук, доц.,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: volokhova-lf@ukr.net
ЛОГВИНЕНКО Владислав Віталійович
магістр 2 курсу,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: vladlohvinenko@gmail.com

УДК 336.7, 368
JEL classification: G21, G33, G34

РЕЙТИНГУВАННЯ СТРАХОВИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЯВЛЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ

ВОЛОХОВА Людмила Фёдоровна
канд. экон. наук, доц.,
Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко
E-mail: volokhova-lf@ukr.net
ЛОГВИНЕНКО Владислав Витальевич
магистр 2 курса,
Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко
E-mail: vladlohvinenko@gmail.com

РЕЙТИНГОВАНИЕ СТРАХОВЩИКА КАК ИНСТРУМЕНТ ВЫЯВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ РИСКОВ

VOLOKHOVA Ljudmyla
PhD in Economics, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: volokhova-lf@ukr.net
LOGVYNENKO Vladyslav
second year master's student
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: vladlohvinenko@gmail.com

RATING OF INSURER AS A TOOL FOR IDENTIFYING FINANCIAL RISK

Анотація. У статті досліджено сутність процесу рейтингування та здійснення рейтингової оцінки страховиків як інструменту виявлення їх фінансових ризиків. Для поглибленого розуміння сутності та значення рейтингової оцінки страхових компаній здійснено ґрунтовне вивчення та уточнення термінологічного апарату в цій сфері та виокремлено основні засади, на основі яких реалізується рейтингова оцінка страховиків. Узагальнено підходи щодо визначення поняття «рейтинг», «рейтингова оцінка» та «рейтингування». Виділено ознаки об'єктивної рейтингової оцінки об'єкта оцінки. Досліджено нормативно-правову базу щодо здійснення рейтингової оцінки страховиків на основі чого зроблено висновок, що на сьогоднішній день в Україні існує система нормативно-правових актів, що закріплюють статус та порядок рейтингування. Наведено методику оцінки діяльності страхової компанії, яка затверджена Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України №3755 «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків». Відповідно до цієї методики здійснюється аналіз капіталу, активів, перестрахування, страхових резервів, дохідності, ліквідності і надається відповідна оцінка від 1 до 4 балів, в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника. На основі даної методики проведено рейтингову оцінку страховика ПАТ СК «Універсальна» за 2013-2015 рр. На основі проведених розрахунків вдалося зробити аргументовані висновки щодо динаміки рівня фінансової надійності страховика протягом досліджуваного періоду. Загалом за підсумками 2015 року оцінка збільшилася, в результаті чого фінансова надійність страховика покращилася, що свідчить про відсутні серйозні проблеми у страхової компанії, а фінансові показники знаходяться на середньому рівні. Зроблено висновок, що рейтингова оцінка є корисним інструментом для визначення надійності та виявлення фінансових ризиків страховика.

Ключові слова: рейтингування, рейтингова оцінка, страховик, фінансові ризики, надійність, тести раннього попередження.

Аннотация. В статье исследована сущность процесса рейтингования и осуществления рейтинговой оценки страховщиков как инструмента выявления их финансовых рисков. Для углубленного понимания сущности и значения рейтинговой оценки страховых компаний осуществлено основательное изучение и уточнение терминологического аппарата в этой сфере и выделены основные принципы, на основе которых реализуется рейтинговая оценка страховщиков. Обобщены подходы к определению понятия «рейтинг», «рейтинговая оценка» и «рейтингование». Выделены признаки объективной рейтинговой оценки объекта оценки. Исследована нормативно-правовая база по осуществлению рейтинговой оценки страховщиков на основе чего сделан вывод, что на сегодняшний день в Украине существует система нормативно-правовых актов, закрепляющих статус и порядок рейтингования. Приведена методика оценки деятельности страховой компании, утвержденной Распоряжением Государственной комиссии по регулированию рынков финансовых услуг Украины №3755 «Об утверждении Рекомендаций по анализу деятельности страховщиков». Согласно этой методике осуществляется анализ капитала, активов, перестрахования, страховых резервов, доходности, ликвидности и предоставляется соответствующая оценка от 1 до 4 баллов, в зависимости от диапазона, в который попало значение соответствующего показателя. На основе данной методики проведена рейтинговая оценка страховщика ПАО СК «Универсальная» 2013-2015 гг. На основе проведенных расчетов удалось сделать аргументированные выводы о динамике уровня финансовой надежности страховщика в течение исследуемого периода. В общем по итогам 2015 оценка увеличилась, в результате чего финансовая надежность страховщика улучшилась, что свидетельствует об отсутствии серьезных проблемы в страховой компании, а ее финансовые показатели находятся на среднем уровне. Сделан вывод, что рейтинговая оценка является полезным инструментом для определения надежности и выявления финансовых рисков страховщика.

Ключевые слова: рейтингование, рейтинговая оценка, страховщик, финансовые риски, надежность, тесты раннего предупреждения.

Summary. In the article is considered the essence and implementation of rating process of insurers as a tool for identification of their financial risks. For an in-depth understanding of the nature and value of rated insurance companies carried out a thorough investigation and clarification of the terminology unit in this area and the basic principles on which the rating of the insurers realized. Generalized approaches to determining the terms such as «rating», «rating evaluation» and «ratings of». Obtained signs objective rating evaluation object. Studied the legal framework for the implementation of rated insurers on the basis of which it was concluded that today in Ukraine there is a system of legal acts, that reinforce the status and procedures for rating. «On approval of the analysis of insurers Recommendations» the technique of an estimation of activity of the insurance company approved by the State Commission of Ukraine for Regulation of Financial Services №3755. According to this procedure is carried out analysis of capital, assets, reinsurance, insurance reserves, profitability, liquidity and provide appropriate score from 1 to 4 points, depending on the range in which the value of the corresponding index fell. On the basis of this methodology conducted the rating of the insurer PJSC score SC «Universal» 2013-2015. On the basis of the calculations we were able to make reasoned conclusions about the dynamics of the financial strength of the insurer level during the study period. In general, by the end of 2015 appraisal has increased, with the result that the financial reliability of the insurer has improved, indicating the absence of serious problems in the insurance company, and its financial performance is average. It was concluded that the rating assessment is a useful tool to determine the reliability and identification of financial risks of the insurer.

Keywords: rating, grade, insurers, financial risks, reliability tests early warning.

Вступ

В умовах сучасної нестабільності на ринках фінансових послуг в Україні питання щодо фінансової надійності страхових компаній стоять вкрай гостро. Тому пріоритетним стає не тільки облік грошових потоків компанії, а й комплексне дослідження їх фінансово-економічного стану і фінансової стійкості. Рівень фінансової надійності та стійкості страховика – одна з найважливіших характеристик поведінки страхової компанії щодо зовнішніх і внутрішніх змін.

На даний момент для забезпечення належного виконання місії та функцій страховика недостатньо виконувати лише формальні вимоги: мати ліцензію на здійснення страхових операцій, виконувати вимоги Закону України «Про страхування», зокрема у частині вимог щодо розміру статутного капіталу або маржі платоспроможності, своєчасно одержувати аудиторський висновок. Сьогодні успішна діяльність страхової компанії на передбачає також виконання формально необов'язкових вимог, наприклад: надання додаткової інформації для підтвердження платоспроможності та фінансової стійкості, розкриття механізму і технології управління страховою компанією тощо.

Одним з ефективних інструментів оцінювання діяльності страхових компаній є їх рейтингова оцінка. Однак незважаючи на те, що рейтингування вже давно використовується у розвинених країнах для визначення надійності та фінансових ризиків страховика, в Україні відповідно до законодавства страхові компанії не зобов'язані проходити процедуру рейтингування та отримувати рейтингові оцінки. Однак незважаючи на це, рейтингова оцінка залишається ефективним інструментом виявлення фінансових ризиків страховика для визначення рівня його надійності. Тому питання сутності рейтингування та особливостей рейтингової оцінки страховиків є досить актуальними та потребують подальшого дослідження.

Огляд літератури

У сучасній науці та практиці питанням щодо рейтингування суб'єктів господарювання приділяється досить значна увага. Так, дослідження особливостей процесу рейтингового оцінювання, а також розгляду необхідності рейтингової оцінки фінансової стійкості та надійності страховиків було здійснено у роботах таких вітчизняних і зарубіжних авторів, як М. М. Александрова, В. А. Батковський, А. В. Буздалин, Л. М. Войтович, В. В. Коваленко, М. В. Курельчук, В. І. Міщенко, Н. Г. Нагайчук, А. Ю. Полчанов, Б. Б. Рубцов, А. П. Яценюк та інші.

Але, незважаючи на велику кількість наукових робіт, присвячених цьому питанню, дослідження особливостей рейтингової оцінки страховиків як інструменту виявлення їх фінансових ризиків потребує подальшого вивчення, особливо враховуючи сучасний стан розвитку ринку страхових послуг в Україні.

Мета та завдання статті

Метою статті є поглиблення теоретичних основ сутності рейтингування та рейтингової оцінки страховиків, а також здійснення практичного оцінювання рейтингу страховика на основі методики Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Відповідно до мети були поставлені та вирішені наступні завдання: досліджена сутність процесу рейтингування; визначені основні засади, на основі яких реалізується рейтингова оцінка страховика; досліджено нормативно-правову базу щодо здійснення рейтингової оцінки страхових компаній; на основі запропонованої методики проведено рейтингову оцінку страховика ПАТ СК «Універсальна» за 2013-2015 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження

У світовому та європейському просторі рейтингові системи оцінки набули широкого розповсюдження та застосування у самих різних сферах економічної, соціальної, політичної діяльності. Рейтингове оцінювання страхових компаній є невід'ємною складовою моніторингу ринків страхових послуг.

Для поглибленого розуміння сутності та значення рейтингової оцінки страхових компаній здійснимо ґрунтовне вивчення та уточнення термінологічного апарату в цій сфері та виокремлення основних засад, на основі яких реалізується рейтингова оцінка страховиків.

У працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері розроблення методик об'єктивного оцінювання суб'єктів господарювання чимало уваги відведено обґрунтуванню сутності поняття «рейтинг» та відмінностям його від інших, схожих, на перший погляд, категорій, таких як «ренкінг», «рейтингова система», «експертна система».

Найпростішим способом отримання інформації про стан справ конкретного професійного учасника страхового ринку є ренкінг. Ренкінг (з англ. «to rank» – «ранжувати») – це список компаній, упорядкований за певною ознакою. Наприклад, найчастіше страховики ранжуються за такими фінансовими показниками як: активи, капітал, обсяги страхових платежів і страхових виплат, страхові резерви та фінансовий результат діяльності [1, с. 801-802].

В свою чергу, як зазначає М. В. Курельчук, побудова рейтингу як ефективної самоналагоджувальної системи, що здатна адаптуватися до різних учасників страхового ринку, є першочерговою задачею і регулятора, і рейтингових агентств, і страхових компаній (особливо при оцінці регіональних структур). Кожен суб'єкт проведення рейтингу передбачає і здійснює його покращення відповідно до поточних (теперішніх) можливостей та постійно зростаючих вимог користувачів [2, с. 59].

Відповідно до Оксфордського словника «рейтинг» – це класифікація або ранжування когось або чогось на основі порівняльної оцінки їх якості, стандарту, або показників діяльності [3].

Також існує і таке визначення поняття «рейтинг» (з англ. to rate – оцінювати, визначати клас), яке означає кількісну або якісну оцінку рівня визнання або авторитету; тобто за допомогою рейтингу в стислій формі надається вичерпна інформація про його надійність.

Отже, рейтинг є найкращим способом інформування інвесторів про фінансову стійкість та ризиковість професійного учасника страхового ринку.

Рейтинг трактується як об'єктивна інформація про економічний стан фінансової установи, який надає можливість порівнювати і оцінювати ці установи особі, що приймає рішення [1, с. 801]. Рейтинг визначається як рівень надійності страхової компанії, який, своєю чергою, ми описуємо через набір показників, розраховуючи імовірність попадання кожного окремого показника в певні інтервали, які визначаються окремо.

Рейтинг – це також інструмент, призначений для порівняльного аналізу динамічно розвинених систем. Рейтинг – ієрархічно побудована система індикаторів сталого розвитку, які кількісно та якісно характеризують його опорні складові – соціально-економічні процеси, стан природного середовища, якість життя. Вони сигналізують національним урядам про необхідність здійснити ті чи інші заходи щодо поліпшення внутрішнього становища в країні за певними напрямками [4, с. 145-151].

При цьому рейтинг як комплексна оцінка фінансового стану страхової компанії незалежними експертами є одним із основних елементів «нецінової конкуренції». Наявність рейтингу і його рівень вигідно відрізняє страховика, будучи доказом відкритості та прозорості його діяльності.

У табл. 1 узагальнено підходи науковців до визначення поняття «рейтинг».

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття «рейтинг»

Автор категорії	Визначення категорії «рейтинг»
Буздалин А. В., Рубцов Б. Б. [5, с. 2; 6, с. 14].	Визначається як показник надійності
Міщенко В. І. та інші [7, с. 321]	Це аналіз оцінки фінансового стану суб'єктів підприємництва та порівняння їх між собою
Андріанова Л. Н. [8, с. 8, 20]	Слово «rating» у перекладі з англійської означає «оцінку, визначення вартості, віднесення до класу, розряду, рангу». Рейтинг передбачає можливість співвідношення та віднесення до певного класу, категорії на основі попередніх розрахунків. Рейтинг - це оцінка якості тієї чи іншої установи
Батковський В. А. [4, с. 145]	Ієрархічно побудована система індикаторів сталого розвитку, які кількісно та якісно характеризують його опорні складові - соціально-економічні процеси, стан природного середовища, якість життя
Нагайчук Н. Г., Гончаренко О. О. [9, с. 331].	Система порівняльної оцінки з метою визначення місця організації за підсумковим інтегральним значенням показника, який комплексно характеризує інвестиційну привабливість і платоспроможність у різних сферах діяльності, у галузі, регіоні, країні, і базується на даних офіційної звітності
Готовчиков І. Ф. [10, с. 2]	Комплексна оцінка, яка проводиться за багатьма факторами, кількість яких, як і самі ці фактори, визначається окремо
Карчева Г., Камінський А. [11, с. 22].	Аналіз узагальнених груп економічних нормативів як оцінка сукупних ризиків. Рейтинг - сукупний ризик, або величина, пропорційна сукупному ризику, своєрідний індекс надійності
Гедз М. Й. та інші [12, с. 211].	Визначає кількісну або якісну характеристику оцінки рівня визнання в даний момент або період часу. Тобто рейтинг у стислій формі надає інформацію про надійність і кредитоспроможність позичальника чи конкретних фінансових інструментів

Джерело: складено автором на основі [4-12]

Як видно, при формулюванні цієї категорії використовуються різні підходи, що залежать від етимології самого слова «рейтинг» і виду оцінок, які досліджує конкретний науковець.

Отже, виходячи з проаналізованих трактувань, поняття «рейтинг» доцільно визначити як порівняльну якісну або кількісну оцінку аналізованого об'єкта за сукупністю взаємопов'язаних характеристик. Таке визначення включає основні ознаки об'єктивної рейтингової оцінки об'єкта:

- використання порівнюваних даних при формуванні оцінки;
- урахування якісних аспектів (структури, складу тощо) при порівнянні кількісних показників (наприклад, співвідношення часток власного і залученого капіталу компаній при порівнянні його загального обсягу);
- рейтингова оцінка не може бути об'єктивною, якщо складається на підставі лише однієї характеристики, без урахування внутрішніх та/ або зовнішніх факторів впливу на неї.

Поряд з поняттям «рейтинг» також використовується поняття «рейтингова оцінка». Так, М.М. Олександрова під поняттям «рейтингова оцінка страховика» (англ. insurer rating) пропонує розуміти поточний висновок про стан показників страхової компанії з урахуванням ступеню розвитку страхового ринку та її ринкової ваги на предмет її фінансової стійкості у звичайний час і можливість управляти ситуацією при виникненні загрози фінансової кризи [13, с. 227-228]. В сучасних умовах рейтинг страховика стає могутнім інструментом для його інвесторів, кредиторів та клієнтів, оскільки очікувана ефективність діяльності, перспективи зростання страхової компанії багато в чому визначаються його рейтинговою оцінкою..

Тож, виходячи з усього вищезазначеного, можна підсумувати, що рейтинг (рейтингова оцінка) страхової компанії – це

порівнювана інтегральна оцінка стану і перспектив розвитку страховика.

Рейтингування (тобто присвоєння рейтингу) страхових компаній – поширений у закордонній практиці процес незалежного оцінювання, який здійснюється за визначеними правилами і методиками. Це дає змогу:

- страховим компаніям засвідчити свою фінансову надійність, можливість виконувати поточні і майбутні зобов'язання за страховими продуктами (послугами), що реалізуються;
- потенційному страхувальнику визначитися з вибором страховика не за критерієм популярності і рекламної активності, а з урахуванням ширшого спектра чинників, що впливають на якість і надійність страхового захисту;
- стати могутнім інформаційним інструментом для її інвесторів та кредиторів, оскільки очікувана ефективність діяльності, перспективи зростання страхової компанії також багато в чому обумовлені його рейтинговою оцінкою [14, с. 24-27].

Таким чином, необхідність присвоєння рейтингу надійності страхової організації обумовлена потребами як страхувальників та інших контрагентів страхової організації, так і самих страховиків. Страхувальники зацікавлені в отриманні надійного та якісного страхового захисту, інвестори – в безпеці капіталовкладень в акції страховиків. Високий рейтинг страхової організації забезпечує їй певні конкурентні переваги на страховому ринку. З іншого боку, процедура рейтингування дозволяє своєчасно виявити фінансові ризики та ознаки можливої неспроможності страхової організації і вжити заходів по її запобіганню.

На сьогоднішній день в Україні існує система нормативно-правових актів, що закріплюють статус та порядок рейтингування. Окремим нормативно-правовим актом, який дає можливість здійснювати оцінку діяльності страхової компанії є методика, затверджена Розпорядженням Держфінпослуг №3755 «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 р. [15].

Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків розроблено з метою стандартизації процедур здійснення аналізу діяльності страховиків працівниками Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, своєчасного виявлення ризиків у діяльності страховиків.

Відповідно до цієї методики здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, дохідності, ліквідності і надається відповідна оцінка від 1 до 4 балів, в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника.

Фактична оцінка кожного показника визначається шляхом порівняння розрахованого значення показника з відповідною шкалою значень (враховуючи те, якими видами страхування (життя/не життя) займається страховик), наведеною у наступній табл. 2.

Таблиця 2. Шкала оцінок показників тестів раннього попередження

№ п/п	Показник	Шкала	
		Не життя	Життя
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	1. 0<=ПДЗ<50 2. 50<=ПДЗ<75 3. 75<=ПДЗ<100 4. 100<=ПДЗ	1. 0<=ПДЗ<50 2. 50<=ПДЗ<75 3. 75<=ПДЗ<100 4. 100<=ПДЗ
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	1. 95<=ПЛА 2. 80<=ПЛА<95 3. 65<=ПЛА<80 4. ПЛА<65	1. 60<=ПЛА 2. 50<=ПЛА<60 3. 40<=ПЛА<50 4. ПЛА<40

3	Показник ризику страхування (ПРС)	1. ПРС≤100 2. 100<ПРС≤200 3. 200<ПРС≤300 4. 300<ПРС	1. ПРС≤300 2. 300<ПРС≤400 3. 400<ПРС≤500 4. 500<ПРС
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	1. 0<ЗПП≤20 2. 20<ЗПП≤50 3. 50<ЗПП≤75 4. 75<ЗПП, ЗПП≤0	1. 0<ЗПП≤20 2. 20<ЗПП≤50 3. 50<ЗПП≤90 4. 90<ЗПП, ЗПП≤0
5	Показник доходності (ПД)	1. 50<ПД 2. 25<ПД≤50 3. 0<ПД≤25 4. ПД<0	1. 50<ПД 2. 25<ПД≤50 3. 0<ПД≤25 4. ПД<0
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	1. ПА≤50 2. 50<ПА≤100 3. 100<ПА≤110 4. 110<ПА	-
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	1. 10<ПЗК 2. 5<ПЗК≤10 3. 0<ПЗК≤5 4. ПЗК≤0	1. 10<ПЗК 2. 5<ПЗК≤10 3. 0<ПЗК≤5 4. ПЗК≤0
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	1. 40≤ПЗЧП 2. 33≤ПЗЧП<40 3. 10≤ПЗЧП<33 4. ПЗЧП<10	1. 40≤ПЗЧП 2. 33≤ПЗЧП<40 3. 10≤ПЗЧП<33 4. ПЗЧП<10
9	Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	1. 50≤ПЗП 2. 40≤ПЗП<50 3. 30≤ПЗП<40 4. ПЗП<30, 85≤ПЗП	1. 80≤ПЗП 2. 65≤ПЗП<80 3. 50≤ПЗП<65 4. ПЗП<50
10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	1. 0<ПВРК≤50 2. 50<ПВРК≤75 3. 75<ПВРК≤100 4. 100<ПВРК, ПВРК≤0	-
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	1. 10≤ПДІ 2. 5<ПДІ<10 3. 0<ПДІ<5 4. ПДІ<0	1. 30≤ПДІ 2. 10≤ПДІ<30 3. 5<ПДІ<10 4. ПДІ<5

Джерело: складено автором на основі [15]

Загальна оцінка визначається як сума фактичних оцінок по окремих показниках, помножених на відповідні коефіцієнти (враховуючи те, якими видами страхування (життя/не життя) займається страховик) з наступної таблиці (табл. 3.)

Таблиця 3. Коефіцієнти для визначення фактичних оцінок за окремими показниками в залежності від виду страхування (життя / не життя)

№ п/п	Показник	Коефіцієнт	
		Не життя	Життя
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	0,04	0,05
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	0,10	0,125
3	Показник ризику страхування (ПРС)	0,06	0,075
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	0,18	0,225
5	Показник доходності (ПД)	0,06	0,075
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу*) (ПА)	0,06	-
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	0,06	0,075
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	0,06	0,075
9	Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	0,18	0,225

10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	0,16	-
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	0,04	0,075

Джерело: складено автором на основі [15]

Загальна оцінка округлюється до цілого числа за загальними правилами округлення.

На основі представленої методики здійснимо рейтингову оцінку ПАТ СК «Універсальна» за 2013-2015 звітні роки за рахунок розрахунку показників, що входять до тестів раннього попередження методики Нацкомфінпослуг № 3755.

Таблиця 4. Дані, які використовуються при розрахунку показників тестів раннього попередження ПАТ СК «Універсальна» за 2013-2015 рр.

Показник	2013	2014	2015
Капітал, Чистий капітал	231 868	233 937	260 980
Високоліквідні активи	46 297	42 012	77 851
Зобов'язання, загальна сума зобов'язань	219 020	326 998	260 050
Дебіторська заборгованість	66 562	106 002	77 935
Сума чистих премій	223 085	248 267	306 050
Зароблені страхові платежі	228 856	239 653	284 710
Чистий прибуток (або збиток)	250	1 170	84
Виплати і витрати	78 084	83 275	100 328
Прибуток від фінансової діяльності	7 467	4 913	10 733
Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року	179 881	168 979	163 577
Чисті страхові резерви	116 020	125 916	145 502

Джерело: складено автором на основі [16]

На основі методики розрахунку показників тестів раннього попередження фінансової надійності страховика проведемо розрахунок відповідних показників для ПАТ СК «Універсальна» за 2013-2015 рр. (табл. 5).

Таблиця 5. Розрахункові значення показників тестів раннього попередження фінансов

Назва показника	2013 р.	2014 р.	2015 р.
1. Показник дебіторської заборгованості	28,7	45,3	29,9
2. Показник ліквідності активів	21,1	12,8	29,9
3. Показник ризику страхування	96,2	106,1	117,3
4. Зворотний показник платоспроможності	94,5	139,8	99,6
5. Показник доходності	0,11	0,50	0,03
6. Показник обсягів страхування (андеррайтингу)	34,1	34,7	35,2
7. Показник змін у капіталі	4,4	0,9	11,6
8. Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	-10,3	11,3	23,3
9. Показник незалежності від перестраховання	83,7	70,6	78,8
10. Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	50,0	53,8	55,8
11. Показник доходності інвестицій	4,2	2,9	6,6

Джерело: складено автором на основі [16]

Фактична оцінка кожного показника визначається шляхом порівняння розрахованого значення показника з відповідною шкалою значень (враховуючи те, якими видами страхування (життя/не життя) займається страховик), наведеною у наступній таблиці (табл. 4). В нашому випадку, ПАТ СК «Універсальна» відноситься до страхових компаній «non-life», тому потрібно обрати шкалу саме для цього виду страхування.

Результати отриманих оцінок відповідно до табл. 4 (не життя) наведено у табл. 6.

Таблиця 6. Фактична оцінка показників тестів раннього попередження ПАТ СК «Універсальна» на кінець звітного року («non-life»)

Назва показника	Не життя	Фактична оцінка показника			Скоригована фактична оцінка на коефіцієнт		
		Коефіцієнт	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2013 рік	2014 рік
1	2	3	4	5	6=2*3	7=2*4	8=2*5
Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	0,04	1	1	1	0,04	0,04	0,04
Показник ліквідності активів (ПЛА)	0,1	4	4	4	0,4	0,4	0,4
Показник ризику страхування (ПРС)	0,06	1	2	2	0,06	0,12	0,12
Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	0,18	4	4	4	0,72	0,72	0,72
Показник доходності (ПД)	0,06	3	3	3	0,18	0,18	0,18
Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	0,06	1	1	1	0,06	0,06	0,06
Показник змін у капіталі (ПЗК)	0,06	3	3	1	0,18	0,18	0,06
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	0,06	4	3	3	0,24	0,18	0,18
Показник незалежності від перестрашування (ПНП)	0,18	1	1	1	0,18	0,18	0,18
Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	0,16	2	2	2	0,32	0,32	0,32
Показник доходності інвестицій (ПДІ)	0,04	3	3	2	0,12	0,12	0,08
ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА					2,5	2,5	2,34

Джерело: складено автором на основі [16].

Відповідно до Методики №3755 загальна оцінка округлюється до цілого числа за загальними правилами округлення, тобто у 2013 році ПАТ СК «Універсальна» отримує оцінку «3», у 2014 році – «3» і у 2015 році – «2».

Отримані результати дають змогу зробити наступні аргументовані висновки. У 2013 році фінансова надійність страховика ПАТ СК «Універсальна» характеризувалася як «гранична», тобто фінансовий стан страховика викликав побоювання, оскільки фінансові показники знаходилися на рівні значно нижчому за середні. У 2014 році ситуація не змінилася. У 2015 році ситуація покращилася, в результаті чого фінансову надійність страховика покращилася, тобто в нього відсутні серйозні проблеми, а фінансові показники знаходяться на середньому рівні.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Проведені дослідження дають змогу зробити висновок про те, що рейтингова оцінка є корисним інструментом для визначення надійності та виявлення фінансових ризиків страховика. Встановлено, що рейтинг – це числовий або порядковий показник, що відображає важливість або значимість певного об'єкта, або явища. Рейтинг визначається через поняття надійності на основі доступних інформаційних характеристик, які в будь-який момент часу дозволяють робити прогнози про стан страхової компанії.

Дослідження нормативно-правової бази щодо здійснення рейтингової оцінки страховиків показало, що на сьогоднішній день в Україні існує система нормативно-правових актів, що закріплюють статус та порядок рейтингування. Конкретним документом є методика, затверджена Розпорядженням Держфінпослуг №3755 «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 р., на основі якої проведено оцінку фінансової надійності ПАТ СК «Універсальна» за 2013-2015 роки. Результати аналізу показали, що рейтингова оцінка страховика у останньому звітному році покращилася до 2 балів, що свідчить про відсутність серйозних проблем середні значення фінансових показників ПАТ СК «Універсальна».

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку більш комплексних, адаптованих до сучасних умов методик рейтингового оцінювання страховиків в Україні.

Список літератури

1. Войтович Л.М. Рейтингова оцінка страхових компаній в Україні: сутність та особливості / Л.М. Войтович // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №4. – С. 801-805.
2. Курельчук М.В. Напрямки покращення рейтингових оцінок у страхуванні / М.В. Курельчук // Молодий вчений. – 2015. – №12 (27). – С. 59-63.
3. Rating: Oxford living dictionaries – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/rating>
4. Батковський В. А. Рейтингова оцінка діяльності банків [Текст] / В. А. Батковський // Фінанси України. – 2014. – № 5. – С. 145–151.
5. Буздалин А. В. Как построить рейтинг стратегической надежности банков / А. В. Буздалин // Банковское дело. – 2011. – № 11. – С. 2–9.
6. Рубцов Б. Б. Зарубежные фондовые рынки: инструменты, структура, механизм функционирования / Б. Б. Рубцов. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 410 с.
7. Міщенко В. І. Банківський нагляд: навч. посіб. / В. І. Міщенко, А. П. Яценюк, В. В. Коваленко, О. Г. Коренева. – К.: Знання, 2014. – 406 с.
8. Андрианова Л. Н. Кредитный рейтинг: теоретические аспекты / Л. Н. Андрианова // Банковские услуги. – 2010. – № 1. – С. 13–24.
9. Фінанси страхових компаній: навч. посіб. / Н. Г. Нагайчук, О. О. Гончаренко. – К.: УБС НБУ, 2010. – 390 с.

10. Готовчиков И. Ф. Новые технологии взвешивания рейтингов / И. Ф. Готовчиков // Банковские услуги. – 2015. – № 11. – С. 2–11.

11. Карчева Г. Рейтингові оцінки надійності банків та їх роль у підвищенні капіталізації банківської системи / Г. Карчева, А. Камінський, О. Юрчук // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 2. – С. 22–28.

12. Обліково-аналітичне забезпечення управління небанківськими фінансовими установами: монографія / за наук. ред. канд. екон. наук М. Й. Гедза. – К., 2009. – 390 с.

13. Александрова М. М. Порядок здійснення рейтингової оцінки страховика / М. М. Александрова, А. Ю. Полчанов // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2008. – № 1. – С. 227–233.

14. Романенко Є. Дискантне (публічне) рейтингування суб'єктів страхового бізнесу / Є. Романенко // Персонал. – 2007. – № 3. – С. 24–27.

15. Розпорядження Держфінпослуг «Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 р., № 3755. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc>.

16. Фінансова звітність ПАТ «Страхова компанія «Універсальна» за 2013-2015 рр: офіційний сайт Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРІ-ФРУ) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/participant/20113829>

References

1. Vojtovych L.M. Rejtyngova ocinka strahovyh kompanij v Ukraini: sutnist' ta osoblyvosti / L.M. Vojtovych // Global'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky. – 2015. – №4. – S. 801-805.

2. Kurel'chuk M.V. Naprjamky pokrashhennja rejtyngovyh ocinok u strahuvanni / M.V. Kurel'chuk // Molodyj vchenyj. – 2015. – №12 (27). – S. 59-63.

3. Rating: Oxford living dictionaries – [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/rating>

4. Batkovs'kyj V. A. Rejtyngova ocinka dijal'nosti bankiv [Tekst] / V. A. Batkovs'kyj // Finansy Ukrainy. – 2014. – № 5. – С. 145–151.

5. Buzdalin A. V. Kak postroit' rejting strategicheskoy nadezhnosti bankov / A. V. Buzdalin // Bankovskoe delo. – 2011. – № 11. – С. 2–9.

6. Rubcov B. B. Zarubezhnye fondovye rynki: instrumenty, struktura, mehanizm funkcionirovanija / B. B. Rubcov. – M.: YNFRA-M, 2009. – 410 s.

7. Mishhenko V. I. Bankivs'kyj nagljad: navch. posib. / V. I. Mishhenko, A. P. Jacenjuk, V. V. Kovalenko, O. G. Korenjeva. – K.: Znannja, 2014. – 406 s.

8. Andrianova L. N. Kreditnyj rejting: teoreticheskie aspekty / L. N. Andrianova // Bankovskie uslugi. – 2010. – № 1. – С. 13–24.

9. Finansy strahovyh kompanij: navch. posib. / N. G. Nagajchuk, O. O. Goncharenko. – K.: UBS NBU, 2010. – 390 s.

10. Gotovchikov Y. F. Novye tehnologii vzveshivaniya rejtingov / Y. F. Gotovchikov // Bankovskie uslugi. – 2015. – № 11. – С. 2–11.

11. Karcheva G. Rejtyngovi ocinky nadijnosti bankiv ta i'h rol' u pidvyshhenni kapitalizacii' bankivs'koj' systemy / G. Karcheva, A. Kamins'kyj, O. Jurchuk // Visnyk Nacional'nogo banku Ukrainy. – 2013. – № 2. – С. 22–28.

12. Oblikovo-analitychne zabezpechennja upravlinnja nebankivs'kymy finansovymy ustanovamy: monografija / za nauk. red. kand. ekon. nauk M. J. Gedza. – K., 2009. – 390 s.

13. Aleksandrova M. M. Porjadok zdijsnennja rejtyngovoi' ocinky strahovyka / M. M. Aleksandrova, A. Ju. Polchanov // Visnyk ZhDTU / Ekonomichni nauky. – 2008. – № 1. – S. 227-233.

14. Romanenko Je. Dyskantne (publichne) rejtynguvannja sub'ektiv strahovogo biznesu / Je. Romanenko // Personal. – 2007. – № 3. – S. 24–27.

15. Rozporjadzhennja Derzhfinposlug «Rekomendacii' shhodo analizu dijal'nosti strahovykiv» vid 17.03.2005 r., № 3755. – [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon.nau.ua/doc>.

16. Finansova zvitnist' PAT «Strahova kompanija «Universal'na» za 2013-2015 rr: oficijnyj sajт Agentstvo z rozvytku infrastruktury fondovogo rynku Ukrainy (ARIFRU) – [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <http://smida.gov.ua/db/participant/20113829>

ФИНАНСОВЫЕ УСЛУГИ

ВСЕУКРАИНСКИЙ НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ГРУНТОВНО, ПРОФЕСІЙНО ПРО:

- ❖ страхові послуги, продукти та суб'єкти страхового ринку;
- ❖ хід пенсійної реформи, особливо – створення та діяльність НПФ;
- ❖ кредитні спілки, лізингові компанії та ломбарди.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС
22668